

Ђорђе Стојановић*

Институт за политичке студије, Београд

СКИЦА СРПСКОГ ПОСТКОЛОНИЈАЛНОГ СТАЊА: СРБИЊ, србин И СРБИН**

Сажетак

У овој студији се покушава деконструисати неоколонијални статус Србије. У раду се тврди да је Србија самоколонизована преко два културална варијетета: преко деловања другосрбијанских, вестернизованих либерално-демократских елита и преко деловања првосрбијанских, традиционализованих елита. Показано је како и један и други дискурс фаворизују неоимперијалне императиве и агенде. Деколонизујеће решење се види у хибридизацији културе преко концепата „културе српске душе” и „супер-Србина”.

Кључне речи: неоимперијализам, постколонијализам, неоколонијализам, хибридна култура, постколонијална Србија, самоколонизијуће српске елите

* Имејл-адреса: djordje.stojanovic@ips.ac.rs.

** Овај рад посвећујем преминулом оцу др Стојану Стојановићу који је, радећи доста дуго у јужној Африци (Анголи, екс-Заиру и Мозамбику), инсистирао да се то што сам Србин и научник понајпре огледа у непрестаној борби за Правду на страни сиромашних и немоћних. Био је велик и храбар човек, вечна му слава и хвала.

УВОД: НЕОИМПЕРИЈАЛНИ *KULTURKAMPF*

Аутоетнографија представља квалитативни истраживачки поступак и специфични начин писања који се темељи на саморефлективности, системском анализирању властитог искуства зарад разумевања индивидуализованих културалних образаца, тј. ширег културалног искуства (Ellis, Adams, and Vochnner 2011). Она је етнографска у својој методолошкој оријентацији, културална у својој интерпретативној оријентацији и аутобиографска у својој садржинској оријентацији (Chang 2008, 48).

Аутоетнографија проблематизује канонска, научно етаблирана истраживања и представљања других, те их третира као политички, друштвено-праведни и друштвено-свесни акт. Аутор покушава да истовремено буде и субјект и објект/предмет властитог истраживања. Он то чини преко освешћивања онтологизованог „трећег статуса” задуженог за одбрану и обнову концептуалне и социјалне дистанце/кохезије прве две позиције. Да тога нема, објект би се „удавио” у субјекту. Текст који следи је методолошка триангулација, спој аутоетнографске студије и теоретског дискурса у елаборирању процеса неоколонијализације Србије.

Имајући претходно на уму, овај рад је испровоциран/инспириран са аутоетнографским скенирањем три само наизглед успутне и безазлене, а заправо високо репрезентативне постколонијалне епизоде. Прве две су доживљене у Јапану где сам био ангажован као гостујући истраживач на Нагоја Универзитету 2013-2014. са пројектом *Симболичка конструкција непријатеља: случај Србије и Јапана* и 2017-2018. са пројектом *Компаративно проучавање граница Југоисточне Европе и Источне Азије*. Кумулативно, у оптицају је период од годину дана и три месеца.

Иначе, ствар добија на значају чињеницом да се Нагоја универзитет дичи са шет Нобеловаца и чланством у престижној групи од седам экс-Империјалних јапанских универзитета, пандану америчкој Лиги бршљена или енглеском Златном троуглу. Ради се о најјачим и најселективнијим светским универзитетима.

Последња епизода „постколонијалне триологије” се одвија у Србији и директно је индукована јапанским „инцидентима”. Наглашавам, они су јапански само по сценографији, месту дешавања, а не по неком јапанском неоимперијалном контексту. Уосталом, Јапан је „виша математика” неоимперијализма. Пардоксално, ближи је идеалу „космополиса”, заједници равноправних културалних, расних и националних ентитета, него што га оповргава.

У складу са тим, иницијатори „инцидента” нису били крајње љубазни и професионални домаћини, већ поједини припадници елитне међународне професорско-истраживачке заједнице, којој сам по рангу гостујућег истраживача припадао, и поједини учесници међународног научног скупа, да иронија буде већа, посвећеног теорији и пракси институционалног дизајна за преговарање и решавање конфликта који је Нагоја универзитет организовао.

Требало би да одмах на почетку разрешимо неке појмовне недоумице. Традиционални Империја је суштински ограничена на војну и политичку моћ (Nayar 2015, 60). Она представља јасно дефинисану, метрополску и централизовану геополитичку структуру која преко опресивног административног комплекса, ефикасне употребе законом подржаних апаратуса армије, полиције и судства, држи под контролом покорену територију. Савременом капитализму одговара нови облик Империје која је децентрирана, деметрополска, магловита, ризоматична, анонимна и, такорећи, аветска/фантомска (Hardt and Negri 2000).

У складу са тим, неоимперијализам почива на: (1) дифузној надгледању и доношењу одлука чије је путање тешко детектовати; (2) управљању измештеном на корпоративне/ пословне конгломерате и асоцијације са мало познатим или непознатим главним деоничарима; (3) камуфлираном изабљивању базираном на многобројним споразумима о слободној трговини и претећим политикама економских ембарга; (4) територији без коначних граница; (5) апсорбовању/кооптацији хетерогених раса и националности без видљивих хијерархија, а преко корпорација третираних попут „машина” за универзалну интеграцију; и (6) на културалном империјализму који подразумева глобалну превласт неке партикуларне културе, типа вестернизоване „потрошачке културе” или „културе забаве”, тј. на медијски спектакуларизованом вредносном и симболичком подјармљивању у циљу интелектуалног манипулисања и остварења профита.

Резимирајмо, док је империјализам стандардно обележен војном окупацијом и немилосрдном владавином, а колонијализам физичким присуством на освојеној територији, неоимперијализам је доминација, а учестало и хегемонија, остварена првенствено путем формално слободних правних споразума, економске супериорности и културалног утицаја, што, уосталом, карактерише и неоколонијализам. Притом, неоимперијализам се не одриче репертоара старијег империјализма: ни „лакоће на обарачу” тј. спремности да се прибегне војној сили, ни политичких „играрија” и

економског израбљивања, док неоколонијализам физичко присуство колонизатора мења ангажовањем (само)колонизованих елита.

Да се одмах разумемо, када кажем неоимперијализам онда превасходно мислим на Америку, тј. на њен савез са Европском унијом (ЕУ) и Британијом. Међутим, далеко од тога да су Русија и Кина потпуно „невине”. С обзиром да су релативно нове, још увек неконсолидоване, збуњене и недоречене неоимперијалне силе, њихова „кривица” је пропорционална степену лабавости и колебаљивости њихових неоимперијалних програма и пројекција.

Користећи логику Пелопонеског рата између Спарте и Атине, ултра-реалистичка поставка „Тукидидове замке” тврди да нарастајућа супер-сила неизбежно улази у ратни сукоб са важећом супер-силом, чуваром међународног *status quo*-а (Allison 2017; Chan 2020; Koljević Griffith 2022). У том смислу, она је тумачена као најáva нужног окршаја Америке и Кине. Ја, опет, тврдим да нарастајућа супер-сила, без обзира да ли ће свет ипак постати мултиполаран или завршити у униполарној апокалипси, прво неминовно улази у *Kulturkampf*, културални рат, са глобално владајућом супер-силом.

Тако империјална и ултра-реалистичка „Тукидидова замка”, у мојој верзији, постаје неоимперијална и ултра-конструктивистичка. Војни арсенали су замењени неоимперијалном семијургијом: фабриковањем и умножавањем знакова/симбола и односних културалних система прожетих/натопљених конкурентским „неоимперијалним духом” потенцијалних супер-сила. Притом, не би требало сметнути са ума, оба неоимперијална кандидата су заправо ревитализоване/пробуђене бивше Империје.

Циљ неоимперијалних културалних интервенција је рекалибрисање темељних културалних образаца „државе-плена” на начин да њихов примат/формат буде подразумеван и непропитујући. Оне циљају на запоседање сфере свакидашњег живота. Потрошачка култура је егземпларан инструмент културалног империјализма, јер колонизованом субјекту нуди америчко-ЕУ-британске културалне узоре/калупе, а потом обезбеђује и средства за њихово имитирање/копирање.

Сваки „неоимперијални дух” се показује креирањем великог наратива „културалне мисије” како би се њиме вредносно замаскирале, оправдале или нормирале експлоататорске/угњетачке активности, императиве и агенде неоимперијалног центра. Британци су за себе тврдили да су „крсташка” цивилизаторска сила, док се Американци данас виде као проносиоци либерализма и демократије, Руси као заговорници православног реконституисања историјске правде, а

Кинези као хај-тек весници класне еманципације.

Ововремена Србија је, живећи и прихватајући подметнути мит „раскрснице између Истока и Запада”, постала неоимперијални „ортоцентар”, полигон за сучељавање сва три неоимперијална пројекта. Она је културално уцењена и киднапована *terra nullius*, ничија земља која је свачија.

Култура самоколонијације је још једна крајње неуобичајена карактеристика српског постколонијалног стања (упоредити Kiossev 2011). Без да је историјски покорена и претворена у чињеничну колонију, Србија је подлегла апсолутизовању културалне моћи Запада. Као просторна тангента/периферија глорификоване Европе, добровољно је апсорбовала њене колонијалне категорије и симболичко-вредносне мустре/шеме. Насупрот „доминацији без хегемоније” (Guha 1997), српска постколонијална ситуација манифестује „хегемонију без доминације” (Kiossev 2011).

ЈАПАНСКА ПОСТКОЛОНИЈАЛНА МЕТАФОРА: ПРЕЦРТАНИ СРБИН

Вратимо се сада јапанским догађањима. Као прво, поред тога што сам се прецизно да прецизније не може, али и уз прегршт додатних информација, представио као Србин, од једног колеге Кинеза сам истрајно држан за Италијана, а од колегинице Рускиње увек изнова проглашаван за Црногорца. Овај дискредитијући постколонијални (мета)наротив „анаморфног идентитета”, поништавања и реинвенције Србина као Италијана и Црногорца, генерисан је произвољном географијом неоимперијалне оптике/ракурса у еластичном ишчитавању и преобличавању идентитетских позиција/статуса.

По тој „гличитељској” онтологији/онтополитици, испада да Срби никада нису по себи већ по некоме другом, да су културално изведени, да немају узрок властитог постојања нити од себе нити у себи, да су контингентна, недужна бића (*ab alio*). Они се не показују самостално, већ се препознају. Другим речима, културно супстанцијални, извесни или хотимични Срби, Срби *per se*, су замењени универзално случајним, ненамерним или акциденталним, додатно појашњеним, накнадним Србима, Србима *per accidens*.

Као друго, потоња актерка је овом додала још једну, уобичајенију димензију „неоимперијалног ума” (упоредити Spivak 1999). Исто као Аустријанац, члан Венецијанске комисије, и пар америчких „колега” који су познавали једнакост „епистемолошког”

Србина „картографском” Србину, остала је саблазнута и шокирана чињеницом да један за њу национално обесмишљени „флотирајући ентитет”, макар привремено, може да буде равноправни и делатни део тима једног од најеминентнијих светских универзитета. Круцијална запитаност није била: чиме се бавите и какви су Ваши резултати, него шта Ви такви какви јесте, непрепознатљиви, обесмишљени и небитни, уопште тражите овде.

Елиминишући могућност да се ради о случајностима индивидуалних менталитета или кулминацији незнања арогантних неоимперијалних протагониста, а потврђујући да науци као методу могу да претходе неки „бизарни” културално хијерархизовани и квази-хеуристички протоколи/стратегије, тада сам ја остао саблазнут и шокиран безобзирношћу претходног резонувања.

Добро познавајући употребу концепта „моћ/знање”, одбио сам да ову апсурдну постколонијалну ситуацију објасним дискурсом моћи конституисане преко усвојених и ограничавајућих облика знања, научног разумевања и „истине”, тј. преко неке посебне „генералне политике истине” или „режима истине” који се разликује од друштва до друштва (Foucault 1984, 72–73).

Овде се, ипак, радило о нечем поприлично „горем”. Не само да је могуће да наука обухвата и хегемони културни образац који некога квалификује за субјекта/креатора научног мишљење, а другог деградира на субалтерни објект/темат научног истраживања коме је онемогућено чак и да говори (упоредити Spivak 1988), него је могућа и свеобухватна сведеност на носиоца генотипског незнања, на шарктирани, невидљиви и парохијални/примитивни објект метанауности, инхерентне зосталости/нецивилизованости који не досеже никакав тип биолошки препознатљиве артикулисаности (упоредити Papastergiadis 2006).

Када говоримо о националности, то јест о националном питању или националној држави, либерализам улази у екстремно парадоксално/„лицемерно” подручје. Ради се о дистинкцији на „добар” и „лош” национализам. Са једне стране, националност је проглашена за најуниверзалнију вредност нашег времена (Anderson 2006, 3), док се, са друге стране, многобројни национални апели третирају као политички нелегитимни. Испада тако, да су неке нације „добре” и прогресивне, док су „друге” лоше и регресивне.

Свако време има своје знање које је кодификовано и уређено на јединствен начин. Та формација се назива „епистеме”. Продуковање/креирање знања подразумева и епистемичко насиље (Spivak 1988, 280–283), посебно када се ради о стварању знања о колонијализованим

субјектима од стране колонизатора. Како год знање да стигне из неоимперијалних центара, оно постаје истина коју усваја и колонизатор и колонијализовани. Срби су изложени вишедеценијском епистемичком насиљу. Прецизније, асимилативном етноциду који је усмерен на девастацију/екстерминацију/искорењивање српских културних пракси и система веровања.

Национална аутентичност/посебност и научни кредибилитет/углед су потпуно избрисани, јер неоимперијална семантика „стратешке есенцијализације” (Spivak 1996) и стеротипизације пре свега кодира Србина као „прецртаног Србина”: манифестацију неког регресивно-магијског, егзотично-маргиналног, лумпен-научног или ирационално-премодерног контекста/означитеља коме је сцијентистички тип духовности и постигнућа потпуно стран и раван чуду.¹ Све то у намери да Србин у једном моменту почне да верује да је његова инфериорност „природна/менталитетска” одлика његове културе и заједнице.

БЕОГРАДСКА ПОСТКОЛОНИЈАЛНА МЕТАФОРА: србин МАЛИМ СЛОВИМА

Било како било, и од компаративног „горе” постоји још горе: суперлативно „најгоре”. Повратком у Београд, тако започиње трећа постколонијална епизода, покушао сам да једним популарним текстом-коментаром благо назначим могуће смерове демотирања/распакивања/деконструисања те шизодне поларизације, Србин *versus* Србин, уводећи трансцедентне концепте „културе српске душе”, „супер-Србина” и „бајковитог/алхемијског патриотизма” (Stojanović 2020).

Наративна фабула „културе отворене српске душе” је, дакле, мрежа неких „најбољих” спољних представа/имагинаријума и њихових образложења/аргументаријума у планетарној презентацији Срба, делимично независних од личних очекивања и осећања, тј. потребе да се са њима сложимо или не сложимо, делимично

1 У даљем тексту ортографски нестандардни облик „Србин” („прецртани Србин”) ће служити за изражавање културалне формуле екстерно неоконизоване Србе, „србин” са малим почетним словом, малим словима, за интерно самоколонијализоване Србе, а стандардна форма Србин за деколонијализоване/самосвесне Србе, идентитетски једнаке самим себи. Ова наизглед компликована трипартитни постколонијални „правопис/граматика” ће бити сасвим јасно перципирана и разматрана у даљем тексту. Мишљења сам да она неће штетити разумевању, већ да ће, напротив, повећати експресивност критичких капацитета дискусије и елаборирања концепта постколонијализованог патриотизма.

коригованих, филтрираних и надопуњених пропуштањем кроз призму унутрашњих веровања, пројекција и значења, а у функцији одбране и креирања конструкта идеалног, перфектуираног, вредносно само-аутентификованог и поетизованог „супер-Србина”. Бранимо нешто што истовремено и стварамо и што нас ствара, један откључани, нерестриктивни „бајковити/алхемијски патриотизам” аутонаратива најбољих Нас у властитим или/и очима Других.

Више или мање, текст није био ни културално или социјално радикалан, ни посколонијално амбициозан, а понајмање идеологизован. Његова интенција је била да доведе у питање неутралност вредносног алгорита у перцепцији научника екстрахованог из погрешне премисе вредносне неутралности научног метода и самог научника. Другим речима, ни научни метод ни научник нису неутралани (Norton 2004, 82–84). Из овога је поприлично лако претпоставити да иманентно пристрасни научник не надилази режим истине који га одређује и да фаворизује/ тотализује културни контекст коме припада.

Идеја да материјални објекти имају неки концептуални интегритет и апстрактну универзалност ван културе је поодавно оповргнута (Foucault 1972). Ово важи чак и за математику, као и за „природна” људска права и законе. Постколонијална конјунктура широм отвара врата за научну дисквалификацију, субординацију или инструментализацију на националној/расној основи.

Инсталирани аутобиографски подтекст је био скромне саветодавно-искуствене природе, да се непретенциозно и суптилно освети интериоризовани аутоимуни порив националног самозаборава на корист универзалног научног признавања. Овде треба водити рачуна о томе да као што патриотски „супер-Србин” није једнак шовинистичком „над-Србину”, тако ни дух многообличног националног самозаборава/самопрескакања/самоуздраности није једнак једнообразном духу тотализујућег националног самоодбацивања/самопоништавања/самопорицања (упоредити Ломпар 2018). У првом случају постоји свест о самонегацији, у другом је анулирана. У првом случају повратак своје деколонизованом патриотском Ја је еволуција, а у другом револуционарна диктатура самопрокламоване „ултра-патриотске” мањине.

Било како било, није могуће да ваша научност претходи вашој националности и следственој култури, јер сте увек прво Српкиња/Србин а тек после научница/научник. Варијанта у којој научност и националност коинцидирају је увек израз неког постколонијалног

контекста, док је чиста научност пука утопија. Стога, не заборављајте, не прескачите и не уздржавајте се од властитог национа, јер је интегрални део вашег научног јаства.

Не покушавајте бити „добро васпитани” научници већи од саме науке, јер је тај „геополитизовани” научни бон-тон/етикеција „земље Неутралије” уџбеничка постколонијална делузија и диригована културална трансмисија националног тривијализовања, тј. националне доминације. Бити „већи Енглеz од Енглеzа” је нераскидиви део постколонијалног менталитета.

Међутим, ствари су се отеле контроли. И поред тога што је конформистички и опортуно прихватао дијалог са либерално-демократским стеротипима и предрасудама, а све у намери да их амортизује, тај безазлени текст је значајно променио искуствени и интелектуални хоризонт, донекле и судбину, аутора. Био сам изложен „баражној ватри” стигматизације и на „ову” и на „ону” страну.

Погонска/пропулзивна снага културалног империјализма су вестернизоване, такозване, либерално-демократске, али и криптоколонијалне, традиционализоване елите: интелектуалци, специјалисти и културални посредници који покривају широки спектар делатности и професија. Чак и када нису на власти, оне битно профилишу релевантне јавне дебате и контролишу проток идеја.

Врхунац српског неоколонијализма није репликација паразитских културалних кодова (мишљења и чињења по унапред зацртаним шаблонима, културалном софтверу неоимперијалних „програмера”), већ њихово „отеловљење” и контекстуализација у самоколонизованим српским елитама.

Та културална „трансмиграција”, симболичко сељење/метаморфоза апсолутног неоимперијалног господара у самоколонизованог „господара-марионету” је увек фалично, никада није потпуно. Самоколонизоване српске елите нису клонови неоимперијалних господара. Њихова либерално-демократска варијанта „развијене/веродостојне/признате” Србије је заправо симболички рекодирани нуспродукт имагинаријума манипулативних просветитељских утопија, јер никада не досеже прескриптивну просветитељску самосвојност. Оне не испуњавају кантовски захтев храбрости мишљења, већ само опонашају и извршавају, нити располажу са гетеовском одлучношћу да постану оно што јесу, јер увек јесу оно што нису. У нашем јавном простору ова позиција се самодеklarисала као дискурс Друге Србије.

У жељи да престане да буду периферна европска Другост,

да аванзују у европско Ми, другосрбијанска елита се додатно периферизују квази-просветитељским геслом: „Личи на остале да би био свој”. Пазите, то је политички, економски и културално много перверзније и безнадежније од гесла: „Буди као остали да би био свој”.

Њихова универзална западна субјективност, аисторијска и прочишћена од позивања на традицију, не региструје да свака универзализација тога типа искључује друге модалитете субјективности (Huddart 2008, 1–11). Заборављајући да је Западни субјект у потпуности формулисан у контексту колонијалног владања и да се самоосвешћује као припадник владајуће расе, наше другосрбијанске елите су изричито анационалне.

Прецизније, оне се залажу за културу „канселоване” нације, за живот/„левитирање” у провидној анационалној сфери/мехуру/балону проблематичног националног окружења: за анационални патриотизам тиранидног универзалног субјекта.

Прихватајући евроцентрични модел модернизације другосрбијанске елите су и идеолошки зацементирале и евроцентричне асиметрије и бинOME. На унутрашњи план су инсталирале разликовање на „култивисане метрополизоване господаре” и ако не „примитивне слуге”, а оно свакако на „провинцијализоване природне субјекте”, тј. на креативни цивилизацијски центар и пасивне, „затупасте” и анестетизоване индигене/домородачке рецепијенте (Stojanović 2018).

Ту се отвара простор да другосрбијанске елите, инкарнације западног/европског неоимперијалног духа, у технолошко-техничком испољавању своје културалне моћи „надмаше” своје узор. Запад/Европа као лакановско „велико Друго” (Evans 2006, 135–136) има незаменљиву командну улогу у њиховој самоидентификацији. Она може бити критикована, али никада са антиколонијалним радикализмом историјски фактичких колонија. Будући да је Запад/Европа „мастер означитељ” (Hook and Vanheule 2016), њено одсуство би било неиздржљиво подривање, демолирање вредносно-симболичког поретка самоколонизованих српских елита.

Међутим, са лаконовским „малим другим” (Evans 2006, 29–30, 193) ствари стоје сасвим другачије. „Мало друго” сведочи о неуништивој сличности између „глазираних” супериорних и „недопечених” инфериорних. Да би могла да делује и влада, самоколонизована српска елита мора стално да производи заосталост, односно да увек изнова и више примитивизује своју „накалемљену” супротност. Њихова оикофобија, страх од властите културе или

друштва, је крајње срачуната, перфидна и „евро-оријентализована”. Они који одбацују Запад/Европу као културални суперего су изложени широкој палети екстремног/бестијалног критицизма, тј. културалног терора.

У складу са тим, постао сам жртва чувеног либерално-демократског, другосрбијанског, „свиленог” културоцида. Морао сам бити егземплярно ампутиран/„заташкан” као „дивље ткиво” самоколонизујућег европског имагинаријума, јер моје „дилитовање” нормира реаговање на преобраћеничке елементе/случајеве.

Ко се још враћа са врхунског универзитета као већи Србин него што је био? „Логично” је да његова мржња/неповерење према властитом народу буде директно пропорционална рангу универзитета са ког се враћа. За „високу” либерално-демократску културу је недопустиво да један интелектуалац са било каквом међународном репутацијом буде изворни/„национални” патриота.

Поред оикофобије, самоколонизована српска елита пати од културалне дисморфофобије. Њу карактерише опсесивна идеја да је један део сопственог национално културално деформисан/дисфункционалан и да су зато потребне ванредне активности да се то прикрије, никако поправи. Културална дисморфофобија повлачи за собом и културални кринц и културалну алијенацију (Ashcroft, Griffiths and Tiffin 2002; Phillips 2006).

Културални кринц анационално патриотских елита се огледа у интернализацији комплекса инфериорности. Самоколонизоване српске елите одбацују своју националну културу као нижу и мање вредну у односу на западне/евроцентричне национално-културалне моделе. Културна алијенација/отуђење је нераскидиво повезана са културалним кринцом. Она обухвата процес обезвређивања/демантовања или потпуног одбацивања властите српске културе или српског порекла у корист неоимеријалних културалних матрица.

Самоколонизоване српске елите дискурзивно подразумевају културално дефектни/деформисани део нације. Онај део који се потискује, понижава, игнорише, патологизује и изложен је сталном руглу, али и, како је то горе сугерисано, сталном хиперболичном фабриковању и фалсификовању. То је процес тератоизације/наказизације Србије: перпетуирано конструисање културално декласиране/пропале страте лумпен-национа: „патуљастих” срба са малим почетним с, срба малим словима.

Све у свему, морао сам бити, ако не „културално затрт”, а оно свакако „културално сатрт”. Поред тога што сам био Србин, постао сам и србин. Пошто сам „официјелно поништен и пошто сам се

самопоништио, „самодетонирао” концептом „културе српске душе”, морао сам бити и презрен као терато- или наказни- Србин. Док је Србин културално приморан да верује у урођену инфериорност његове културе и заједнице, дотле је србин приморан да верује у своју онтологизовану рудиментарност у оквиру другосрбијанске као „анационалне” заједнице грађана анти-паланчана.

Самоколонизоване српске елите, како је сугерисано раније, нису искључиво „футуристичке” другосрбијанске либерално-демократске провенијенције, могу да буду и самотрадиционализоване. Првосрбијанске самотрадиционализоване, „ретро” српске елите су по стању ствари криптоколонијалне (Herzfeld 2002). Ми смо земља чија самосталност подразумева значајну економску зависност од ове или оне интрузивне неоимперијалне силе, па се то рефлектује и као формулисање агресивне, увек импровизоване, националне културе обликоване према страним моделима. Ради се о својеврсном „колонијализму мишљења” који може да има поражавајуће неоколонијалне ефекте.

Првосрбијански традиционализам не само да глорификује традиционализовани субјект, већ отвара простор и за његово маригинализовање. Отворена другосрбијанска ксенолатрија/ксеноманија, обожавање свега што је страна, је замењена селективном првобосрбијанском ксенофобијом. И другосрбијански идеал „грађанина над-Србина”, и првосрбијански идеал, не традиционалног, већ „традиционализованог над-Србина” су шовинизовани.

Њихов компетитивни карактер у монополизацији националног културалног кода је резултовао хаотичном, предаторском и банализованом граматиком јавног простора. И зато су и другосрбијански „грађанин над-Србин”, и првосрбијански „традиционализовани над-Србин” самоколонизовани субјекти штетни за српско друштво и просперитет. Они су два идеализована лица једног истог неоимперијалног новчића. То је и разлога зашто мој метанаратив хибридног „супер-Србина”, тј. „културе српске душе”, може да постане један од наративних постулата процеса деколонизације Србије.

КОДА: СРБИФИКАЦИЈА СРБИЈЕ

Самоуспостављање деколонијализоване Србије је, дакле, могуће само преко хибридизације културе. То је стање у коме се истовремено одбацује и културална разноликост и културална

чистоћа. Прва због претварања Србије у неки егзотични „резерват”, друга зато што се прихватање неког другог културалног регистра одмах класификује као национална инфекција/контаминација/интоксикација.

Србија је у процесу тихог културног превирања. Један симболички поредак ствари је „прегажен” другим симболичким поретком. А када се то деси, онда се промени и, такозвана, Стварност коју живимо, то јест наша српска Истина. Трансформише се симболички режим означитеља и означеног. Поново се успостављају и исцртавају везе између Нас и Света који нам је близак, који разумемо и који, на крају крајева, градимо. Ствари, људи и односи нам више не значе исто.

Поновићу још једном, али сад не као онтополитику самоколонизоване „пружене руке помирења” већ као деколонизацијски културални ултиматум: хибридризована наративна фабула „културе српске душе” је мрежа неких „најбољих” спољних представа/симбола/имагинаријума и њихових образложења/разлога/аргументаријума у планетарној (само)презентацији Срба, делимично независних од личних очекивања и осећања, тј. потребе да се са њима сложимо или не сложимо, делимично коригованих, филтрираних и надопуњених пропуштањем кроз призму унутрашњих веровања, пројекција и значења, а у функцији одбране и креирања конструкта идеалног, перфектуираног, вредносно самоаутентификованог и поетизованог „супер-Србина”. Бранимо нешто што истовремено и стварамо и што нас ствара, један откључани, нерестриктивни „бајковити/алхемијски патриотизам” аутонаратива најбољих Нас у властитим или/и очима Других.

Све у свему, хибридниост је инструмент отпора једнодимензионалним идентитетима. Наиме, преко увођења мноштва плуралних идентитета, она омогућава стварање Трећег простора који се налази између домаће културе и културалних алгоритама/захтева неоимперијалних господара (Bhabha 1994). Непатвореност, хибридниости лежи у начину њиховог амалгамирања/стапања. Само тако је могуће да самоколонизовани српски субјект оствари самониклу/аутентичну културалну перспективу/подлогу. То је простор где су американизација (америчко-британско-ЕУ културални диктат), русоизација (руски културални диктат) и синоизација (кинески културални диктат) обухваћене дискурсом србизације.

Једном речи, потребно је да Србија буде србификована. Све остало је „дечија игра”.

РЕФЕРЕНЦЕ

- Allison, Graham. 2017. *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*. Boston: Houghton Mifflin Harcourt.
- Anderson, Benedict. 2006. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Ashcroft, Bill, Griffiths, Gareth and Helen Tiffin. 2002. *The Empire Writes Back Theory and practice in post-colonial literatures*. London: Routledge.
- Bhabha, Homi. 1994. *The Location of Culture*. London: Routledge.
- Chan, Steve. 2020. *Thucydides's Trap? Historical Interpretation, Logic of Inquiry, and the Future of Sino-American Relations*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Chang, Heewon. 2008. *Autoethnography as method*. London: Routledge.
- Ellis, Carolyn, Adams, Tony E. and Bochner, Arthur P. 2011. "Autoethnography: An Overview." *Forum: Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research* 12 (1): 1–18. doi: 10.17169/fqs-12.1.1589.
- Evans, Dylan. 2006. *An Introductory Dictionary of Lacanian Psychoanalysis*. London: Routledge.
- Foucault, Michel. 1972. *The Archaeology of Knowledge*. New York: Pantheon.
- Foucault, Michel. 1984. "Truth and Power s (Interview with Michel Foucault conducted by Alessandro Fontana and Pasquale Pasquino)." In *Foucault Reader: An introduction to Foucault's thought*, ed. Paul Rabinow, 51–76, New York: Pantheon Books.
- Guha, Ranajit. 1997. *Dominance without Hegemony: History and Power in Colonial India*, Cambridge: Harvard University Press.
- Hardt, Michael and Negri, Antonio. 2000. *Empire*. Cambridge: Harvard University Press.
- Herzfeld, Michael. 2002. "The Absent Presence: Discourses of Crypto-Colonialism." *South Atlantic Quarterly* 101 (4): 899–926.
- Hook, Derek and Vanheule, Stijn. 2016. "Revisiting the Master-Signifier, or, Mandela and Repression." *Frontiers in Psychology* 6: 2028. doi: 10.3389/fpsyg.2015.02028.
- Huddart, David. 2008. *Postcolonial Theory and Autobiography*. London: Routledge.
- Kiossev, Alexander. 2011. "The Self-Colonizing Metaphor." *Atlas*

- of Transformation*. Last access: March 15, 2022. <http://monumenttotransformation.org/atlas-of-transformation/html/self-colonization/the-self-colonizing-metaphor-alexander-kiossev.html>.
- Koljević Griffith, Bogdana N. 2022. „Posle američke izuzetnosti: Tukididova zamka XXI veka.” *Sociološki pregled* 56 (1): 3–23. doi: 10.5937/socpreg56-36680.
- Lloyd, David. 1997. “Nationalisms against the State.” In *The Politics of Culture in the Shadow of Capital*, eds. Lisa Lowe and David Lloyd, 173–201, Durham: Duke University Press.
- Lompar, Milo. 2018. *Duh samoporicanja: prilog kritici srpske kulturne politike*. Beograd: Catena mundi.
- Nayar, Pramod K. 2015. *The Postcolonial Studies Dictionar*. Oxford: Wiley-Blackwell.
- Norton, Anne. 2004. *95 Theses on Politics, Culture, and Method*. New Haven: Yale University Press.
- Papastergiadis, Nikos. 2006. “The Invasion Complex: The Abject Other and Spaces of Violence.” *Geografiska Annaler: Series B* 88 (4): 429–442. doi: 10.1111/j.0435-3684.2006.00231.x.
- Phillips, Arthur Angel. 2006. *A. A. Phillips on The Cultural Cringe*. Melbourne: Melbourne University Publishing.
- Scheffler, Samuel. 2001. *Boundaries and Allegiances: Problems of Justice and Responsibility in Liberal Thought*. New York: Oxford University Press.
- Spivak, Gayatri Chakravorty. 1988. “Can the Subaltern Speak?” In *Marxism and the Interpretation of Culture*, eds. Cary Nelson и Lawrence Grossberg, 271–314. Chicago: University of Illinois Press.
- Spivak, Gayatri Chakravorty. 1999. *A Critique of Postcolonial Reason: Toward a History of the Vanishing Present*. Cambridge: Harvard Universty Press.
- Spivak, Gayatri. 1996. “Subaltern Studies: Deconstructing Historiography?” In *The Spivak Reader*, eds. Donna Landry and Gerald MacLean, 203–237. London: Routledge.
- Stojanović, Djordje. 2018. “The Symbolic Balkan Modus Operandi and Modus Vivendi: Different Politics of the Balkan Discursive/ Narrative Aproximations.”, *Nagoya University Journal of Law and Politics* 278: 27–73. doi: 10.18999/nujlp.278.1.
- Stojanović, Đorđe 2020. „Kultura srpske duše.” *Danas*. Poslednji pristup 22. maj 2022. <https://www.danas.rs/nedelja/kultura-srpske-duse/>.

Đorđe Stojanović*

Institute for Political Studies, Belgrade

SKETCH OF THE SERBIAN POSTCOLONIAL CONDITION: ~~SERBIAN~~, serbian AND SERBIAN

Resume

This study attempts to deconstruct the neocolonial status of Serbia. The paper claims that Serbia was selfcolonized through two cultural varieties: through the actions of Second Serbian, westernized liberal-democratic elites and through the actions of First Serbian, traditionalized elites. It is shown how both discourses favor neo-imperial imperatives and agendas. The decolonizing solution can be seen in the hybridization of culture through the concepts of “culture of the Serbian soul” and “super-Serb”.

The selfestablishment of decolonized Serbia is therefore only possible through a hybrid culture. It is a state in which both cultural diversity and cultural purity are rejected at the same time. The first because of turning Serbia into some exotic “reservation”, the second because the acceptance of some other cultural register is immediately classified as a national infection/contamination/intoxication.

The hybridized narrative fable of the “culture of the Serbian soul” is a network of some “best” external representations/symbols/imaginaries and their explanations/reasons/arguments in the planetary (self)presentation of the Serbs, partially independent of personal expectations and feelings, i.e. the need to agree or disagree with them, partially corrected, filtered and supplemented by passing through the prism of internal beliefs, projections and meanings, and in the function of defending and creating the construct of an ideal, perfected, selfauthenticated and poeticized “super-Serb”. We are defending something that we simultaneously create and that creates us, an unlocked, non-restrictive “fairytale/alchemical patriotism” of the autonarratives of the best of Us in our own eyes and/or in the eyes of Others.

All in all, hybridity is an instrument of resistance to one-dimensional identities. Namely, through the introduction of a multitude of plural

* E-mail address: djordje.stojanovic@ips.ac.rs.

* Овај рад је примљен 13. јула 2022. године, а прихваћен на састанку Редакције 26. августа 2022. године.

identities, it enables the creation of the Third Space, which is located between the domestic culture and the cultural algorithms/requirements of the neo-imperial masters (Bhabha 1994). The genuineness of hybridity lies in the manner of their amalgamation/fusion. Only in this way is it possible for the self-colonized Serbian subject to achieve a spontaneous/authentic cultural perspective/base. It is a space where Americanization (American-British-EU cultural dictation), Russification (Russian cultural dictation) and Sinoization (Chinese cultural dictation) are exposed/included in the discourse of Serbization. In a word, Serbia needs to be Serbified.

Keywords: neo-imperialism, post-colonialism, neo-colonialism, hybrid culture, post-colonial Serbia, self-colonizing Serbian elites